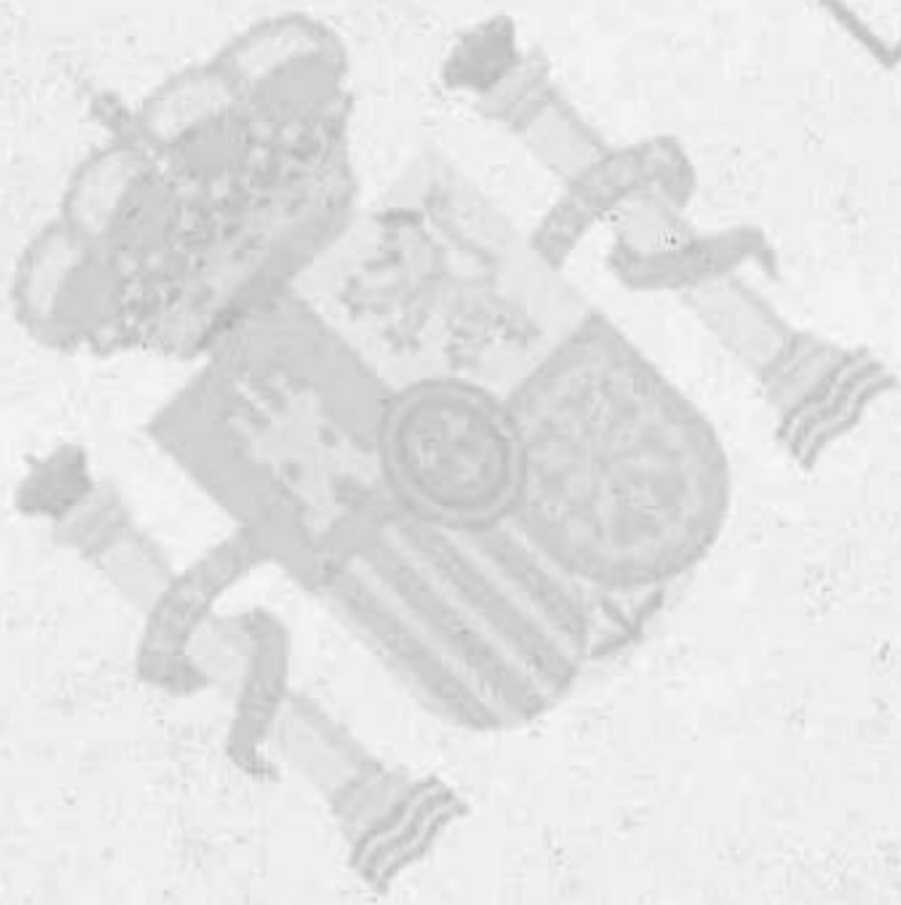

(0243)

LA RENAXENSA

MINISTERIO
DE CULTURA

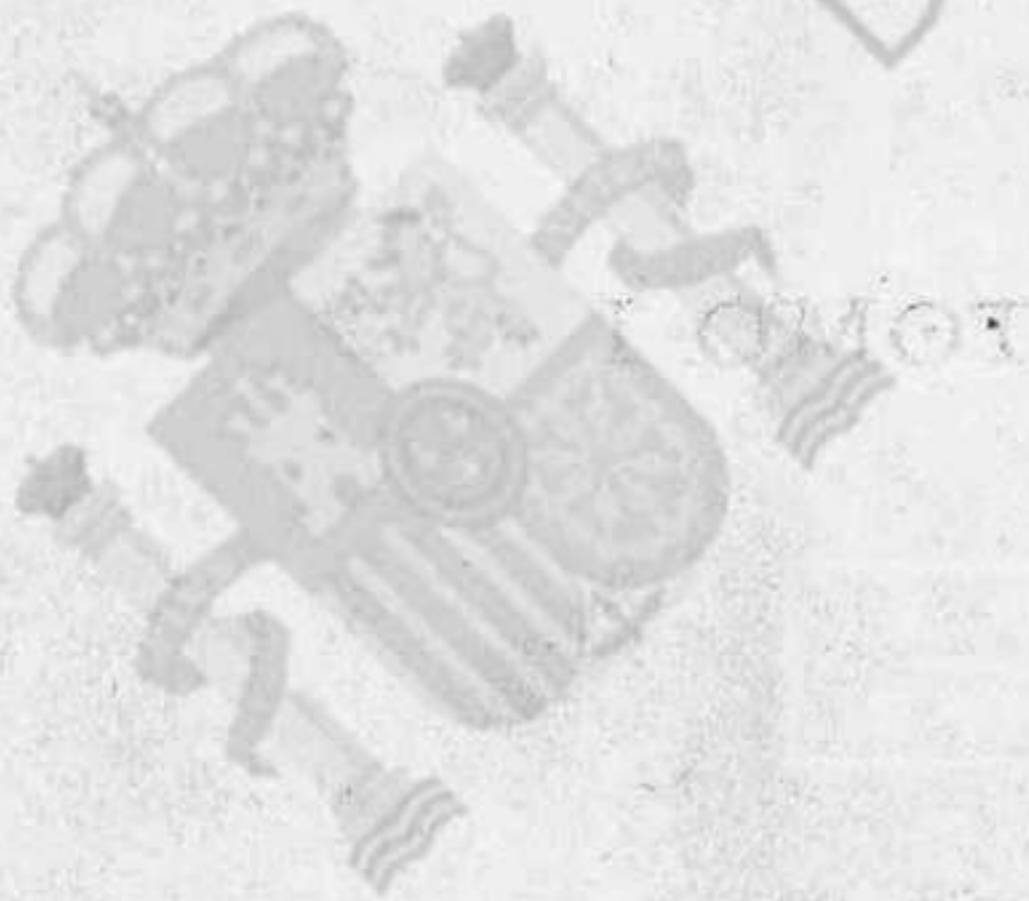
LA RENANXENSA

REVISTA CATALANA

Literatura, Historia y Arte

LA RENANXENSA

MINISTERIO DE CULTURA

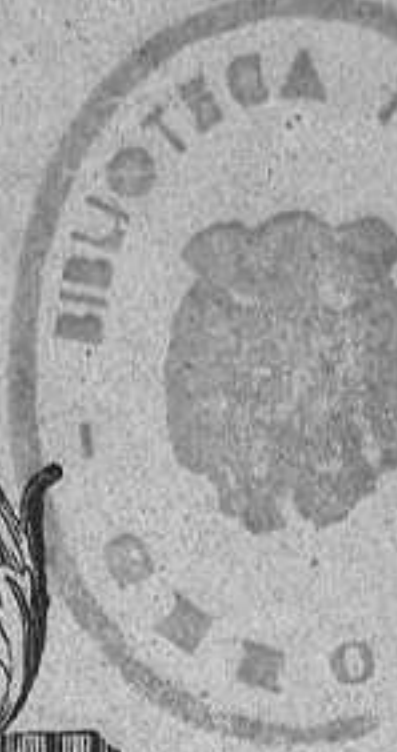

BARCELONA

IMPRESA DE LA RENANXENSA

Calle de la Diputació, 2, Barcelona

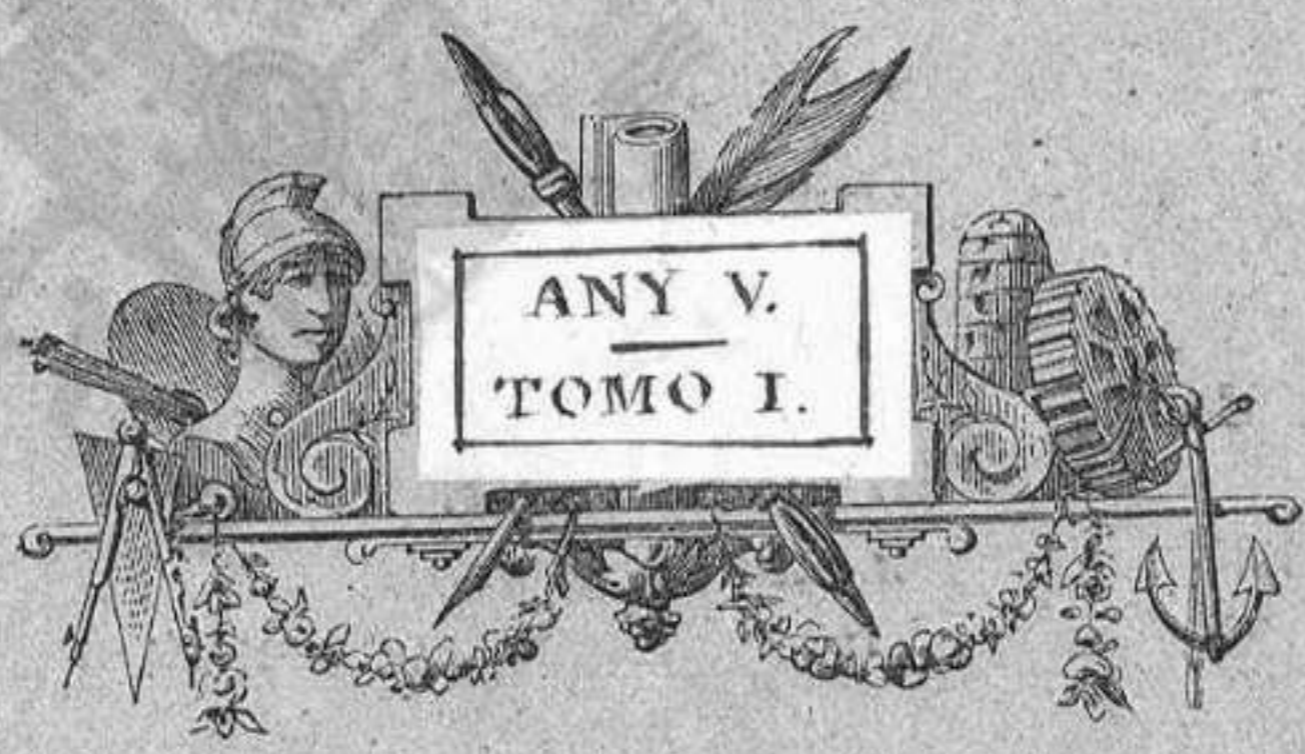
1875

LA RENAIXENSA

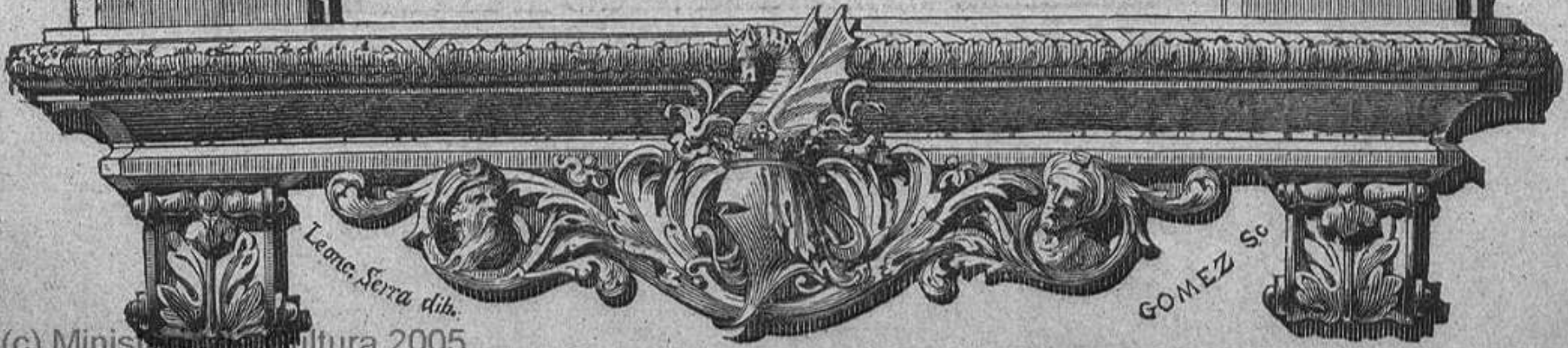
REVISTA CATALANA

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Carrer de la Portaferrisa, 18, baixos.

BARCELONA.

Lema Serra dib.

GOMEZ SC

MINISTERIO
DE CULTURA

LA RENAXENSA

REVISTA CATALANA

DE

Literatura, Ciencias y Arts

Any V

TOMO I

BARCELONA

IMPRENTA DE LA RENAXENSA

Montjuich del Bisbe, 3, baixos

1875

LA RENANXENSA

TAULA

D'AUTORS Y SAS COMPOSICIONS

247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

MINISTERIO DE CULTURA

TAULA

D' AUTORS Y SAS COMPOSICIONS

	<u>Pág.</u>		<u>Pág.</u>
ALSIUS, PERE.		Lo mont del Fay..	547
Troba singular.	310	BLANCH, JOSEPH.	
ANAIS DE ROUMANILLE, ROSA.		Fragments d' un llibre de	
Sonet de Petrarca.	189	viatge.	458 y 533
ANGELON, MANEL.		BOFARULL, ANTONI DE.	
Lletras catalanas.	15	Dos mots sobre 'ls quatre	
ARGULLOL, JOSEPH DE		mots (ortografia catalana)..	45
Lo Rondallayre, (Bibliogra-		BRIZ, FRANCESCH PELAY.	
fia).	358	Del llibre del cor meu.. . . .	33
Associació de Gerona.		La mort d' en Jaume.	148
Llista de las composicions re-		CALVET, DAMÁS.	
budas.	121	Sibila de Fortia (fragment)..	29
AULESTIA, ANTONI.		Mallorca cristiana (fragment)	395
La influencia de Catalunya		CAMPS Y FABRÉS, ANTONI.	
en lo progrés d' Espanya. .	301	Las tres flors desencantadas.	353
A.		COCA, EMILI.	
Los dotze mesos.	250	La fàbrica.	518
BALAGUER Y MERINO, ANDREU.		COLLELL, JAUME.	
Fragment inédit de la cuar-		Comunicat.	368
ta Heroida de Ovidi.	491	Consistori del Jochs Florals	
BARTRINA, JOAQUIM MARIA.		de Barcelona.	
Quan feya fret.	221	Cartell.	334
Delirium tremens.	285	Adició al cartell.	409
BELL-LLOCH, MARIA DE		Llista de las composicions	
La batalla dels morts.	64	rebudas en secretaria. 372, 409,	
La pesca del fluix.	280	439. y 473.	

	Pág.		Pág.
CREUS, TEODORO.		MESTRES, APELES.	
De las constituciones de Catalunya.	136	Revista de l'Exposició de Belles Arts.	76 y 103
Documents curiosos.	314	Remitit.	233
CUTXET, LLUIS.		Marian Fortuny (necrología)..	237 y 269
A D. Jaume primer d' Aragó.	165	MILÁ Y FONTANALS, MANEL.	
FITA, FIDEL.		Quatre mots sobre ortografia catalana...	3
Salabrugas. (bibliografía).	34	Arnaldó de Beseya.	108
Tres cartas inéditas del rey Alfons lo sabi.	173	MISTRAL, FREDERICH.	
FITER, JOSEPH.		Traducció de Quixot.	41
Novas sobre los objectes marítims y de guerra descubiertos en lo port de Barcelona..	145	MOLINS, ANTONI.	
Gramática catalana, (bibliografía)..	407	En la mort de mos fills.	288
GATELL, JOSEPH ALFONS.		Tribut á la memoria del llorenjat poeta N' Eussebi Anglora.	554
Lo camí del saber.	70 y 347	OPISSO, ALFREDO.	
GENER, POMPEYO.		Caretas y disfresas.	319
La llegenda del Juheu errant..	381	PALAU, EMILIA	
GENIS, SALVADOR.		A ma inspirada amiga y llorenjada poetisa Victoria Penya d' Amer..	190
Lo bressol nou.	217	PANADÉS, JOSEPH.	
Musica trista.	433	Los avis y los nets de la rassa llatina..	197
Adagis catalans.	506	PUIGGARÍ, JOSEPH.	
GÜELL, PERE.		Dos flors lliterarias de la etat mitjana.	21
A ma aymía..	327	Un recort al doctor Pere Vives y Cebriá, (necrología)..	99
LA REDACCIÓ.		Altre recort.—Deute del cor.	200
A nostres lectors..	1	Del mal parlar en catalá..	274
MALUQUER, JOAN.		RENYÉ, FREDERICH.	
Lo canal d' Urgell.	413, 445 y 485	Las postres d' un casament.	437
MARTI Y FOLGUERA, JOSEPH.		La Flor d' Urgell.	556
Las darrerías del any.	258	RIERA, JOAQUIM	
Quan ve 'l bell temps.	471	Lo psalm de la vida..	83
MASPONS, FRANCISCO		Gent de la terra.	208
L' Espluga de Francolí. 89, 125 y 157		Aniversari de la mort del popular músich-poeta Joseph A. Clavé.	355
Lo bou d' or.	204		
Dias feriatss..	419 y 452		

	Pág.		Pág.
ROCA, JOSEPH.		UBACH, FRANCESCH.	
Jochs Florals (bibliografía.)	180, 222 y 329	Discurs pronunciat en la sessió inaugural de <i>La Jove Catalunya</i>	389
La filla del marxant.	362		
RODORÉDA, JOSEPH.		VALLDAURA, AGNA DE.	
Mignon.	365	A un aucellet.	112
R. LL.		VERDAGUER, ALVAR.	
Distribució de premis de la <i>Academia Bibliográfico-Mariana</i> Lleyda.	113	Un poeta llibreter.	94
SALETA, FELIP DE.		VERDAGUER, MAGÍ.	
Cosas del cor.	326	La Musa vigatana.	241
SARDÁ, JOAN.		VIDAL, GAYETÁ.	
<i>Algo, Cartas familiares sobre un asunto trascendental, Apuntes para formar una biblioteca, Publicacions de sí d'any, Cançons de la terra, Apuntes de Historia de Lérida, Asociación literaria de Gerona, Biblioteca agrícola, Cançons Alegres, Avant, Guspiras, Certámen poético de la Academia Bibliográfico Mariana, Lo llibre del cor meu.</i> (Bibliografías) 84, 187, 188, 229, 232, 260, 261, 291, 401, 403, 480, 517, 513 y 560		Al Sr. D. Francisco Maspons, parlant del llibre <i>Los Jochs de la Infancia</i>	26 y 56
Lo diari del viatge del Sha de Persia.	142	VILARRASA, EDUART.	
Divuyt anys.	176	Pensaments suggerits per la próxima festa dels morts.	9
Comunicat.	292	VILASECA Y DOMENECH.	
SERRA Y CAMPDELACREU, JOSEPH.		Lo monument á Clavé.	341
A un lloer.	469	VINARDELL, ARTUR.	
SERRA, JOAN.		Queixas.	151
Noticias biográficas sobre Marian Fortuny.	426 y 496	V. E. X.	
SOLANES, RAFEL.		La taula de cambi y lo Banc nacional.	131
L'escéptich.	521	X.	
TOBELLA, J. X.		Festa pública de la Academia de Lleyda.	114
Exposició de Floricultura.	546	A mes s' han repartit durant los mesos de publicació d' aquest volum, 6 plechs de la novela de 'n Frederich Soler L' ANY TRENTA CINCH, y alguns plechs de la novela que 'l Sr. Martí y Genís ve publicant. Aquestas obras igualment que la HISTORIA DE BANYOLAS de la que hem repartit durant aquet volum alguns plechs se acabarán per tot aquest any. LA RENAXENSA ha publicat igualment en la secció de Novas tot lo que referental mohiment literari, artístich y científich, axís en Catalunya com fora d' ella, ha cregut podia ser de utilitat á sos lectors.	
TOMÁS Y SALVANY, JOAN.			
A ma benvolguda amiga Maria del Pilar Senespleda.	552		

MINISTERIO
DE CULTURA

LA RENAXENSA

15 DE OCTUBRE

Á NOSTRES LECTORS

Circunstancias agenas á nostra voluntat, com diguerem en l' últim número, nos obligan á avansar de tres mesos las reformas que pera LA RENAXENSA teniam projectadas.

Humils conreadors de las lletras catalanas, entussiastas com qui mes de sas bellesas volem tant sols que la *Revista*, seguint pas á pas lo despertament del novell esperit, sia fins allá ahont nostras forsas ho consenten un trasllat fidel de sa preponderancia y robustesa. A est fí hem cregut convenient susbtituir la forma antiga per la actual, mes manuable, mes propia pera la índole dels trevalls que venen á honorarla, no perdonant sacrifici de cap mena per introduhirhi totas aquellas milloras que pugan ferla mes considerada dintre y fora de casa.

Contant ja quatre anys de vida, per demes fora evidenciar ahont anem ab nostra incessant propaganda. Fulléginse 'ls quatre volúms que forman la colecció de la *Revista* y 's veurá sempre, en totas sas planas, baix un sens fí de manifestacions lo desitj, la convicció ferma de tornar la nacionalitat catalana al envejat temps de sa esplendorosa gloria.

Molt ha fet en pochs anys l' idea nova; ben clar s' obra l' espay als qui tenim fe y creyem; emperó 'l concurs de tots se necessita pera dur á bon terme l' arca santa de nostras aspiracions; y no será per cert LA RENAXENSA qui tracti de separar voluntats, ni atiar discordias en lo pacífich moviment catalanista. Nostra revista, no pertany á tal ó cual fracció ó escola: en LA RENAXENSA, y aixó ho diem molt alt, hi cap tot aquell que per Catalunya trevalli, vinga d' ahont vinga y manifesti sas ideas ab l' ortografía que 's vulga.

Tota cuestió, ja sia religiosa, ja política, queda completament separada de nostras columnas ahont sols se veurán representadas las ciencias, las arts y las lletras, com á fillas del bon seny y de la laboriositat que sempre ennobleix y dona prosperitat als pobles.

Darém mes extensió á la part crítica, ocupantnos també de las obras castellanas escritas per fills de Catalunya ó que 's referescan á assumptos ó fets de la terra que á las nostres mans arribin y totas aquellas noticias ja de casa, ja forasteras que judiquem dignes de marcada atenció.

Aixó será d' avuy mes LA RENAXENSA. Si segueix captantse com fins are la voluntat dels catalanistas, si tothom la ajuda en sa empresa, altrás y mes trascendentals serán las milloras que estén promtes á introduhirhi.

LA REDACCIÓ.

QUATRE MOTS SOBRE ORTOGRAFIA

CATALANA

Havent sigut preguntats, mes de una vegada, de lo que pensavam en punt á las qüestions de ortografia catalana que han originat entre 'ls promovedors de la esplendent renaixensa de la nostra literatura no poques diferencies y quasi podriam dir: «bella.... plus quam civilia», y essent prou de mal tornar una resposta de paraula y compendiosa, pensarem ferne un articulet y á ell nos comprometerem mes endevant y ara de bona ó de mala gana l'havem d'escriure. Mes devem advertir que en aquesta materia som un poch tebis é indiferents, creyent que la hora y quant se tracta de formar una ortografia nova en tot ó part, que no sia purament fonética, mes que mes *si no 's te una sola mena de parlar que servesca de patró*, per forsa s'hi ha de ficar quelcom de convencional que no 's pot mirar com article de fe. Per aixó no tractam mes que d'oferir poques y encara poch estudiades observacions pera que quisqué en prenga lo que vulla.

En aquest temps de resurreccions de llengües oblidades (1) no es sols la ortografia de la nostra la qui ha promogut dificultats y bregues.

La rumana ó moldo-valaca, que fins ara poch temps ha s'havia escrit ab alfabet grech-eslau, derrerament ha volgut usar del de sa mare y germanes y ha tingut de fabricar de cap y de nou una ortografia. Mes los uns han tirat cap al sistema fonétich, y altres, entre ells los académichs de la llengua, s'han llansat de pit al etimológich, haventhi

(1) En les mateixes llengües oficials no deixa de haverhi encara alguna coseta. En la castellana que te una ortografia molt arretglada se veu una tirada etimológica en la conservació de la *x* (v. g. *auxilio*) y una tirada fonética en la supresió d'altres consonants (v. g. *trasladar sétimo, reló*). En la francesa veyem un famós impressor que després de haver introduit per tot lo mon milions dels seus llibres subjectes á la ortografia académica, ara voldria reformarla.

qui afegeix á les lletres molts signes, á modo de cues y crestes, per senyalar la vera pronunciació.

En los dialectes del mitxjorn de Fransa se nota mes concordia. La rahó principal es que haventse ja perdut l' antiga llengua dels trovadors en los derrers segles, cada terra hagué de arreglarse una nova ortografia apropiada al seu parlar, y ara, ja sia que 's tracta de purificar eixos dialectes, no se ha intentat uniformarlos ni per consegüent resucitar l' antiga llengua. A mes en Provensa va comensar quasi sol lo respectable Roumanille y despres lo gran poeta y expert provenzalista Mistral ha adoptat, perfeccionantla, la ortografia de aquell, y la han seguida sens contenció, acomodantla, quant s' esdevé, als diferents territoris, tots los anomenants felibres, homes alegres y de bona jeya. Sols un escriptor de molt mérit, en un llibre de poesies populars, gosá menysprear la ortografia avinyonesa y li caygué sobre una pedregada tan grossa que ventura que no fou mes que de paraules.

La renaixensa de la llengua catalana duya mes greus dificultats. Esta llengua may ha sigut mirada com un dialecte ó com un aplech de dialectes que cada terra pogués escriure á son pler: sempre s' ha cercat, encara que per diferents camins, un ideal de bon catalá. Mes succehí que cap á la fi del segle XVI y majorment en lo XVII, no fent ja compte dels escrits vells, foren adoptades noves formes, mes acomodades al parlar de molts territoris y entre ells al de la capital Barcelona, pero que reberen les encontrades de pronunciació diversa, com, per exemple, la Vall de Andorra que encara les emplea en escrits oficials.

Tenim donchs dues menes de catalá, ó estrenyent mes la qüestió, dues ortografies les quals se diferencian al primer cop d' ull pels plurals ja en *es*(1); ja en *as*. Una y altre tenan ara feels secaces y la conservació de la una y la renovació de l' altre han sigut defensades por dos egregis Catalanistes; lo un que ha legislat ab molt seny gramatical la mes moderna, lo altre que ab sos bells exemples y sa influencia ha trevallat per la resurrecció de la mes antiga.

(1) Ja sabem que no sempre 's trova *es* en los antichs escrits. En aquells temps les practiques ortográfiques se seguian per instinct mes que per regles ben determinades y per ço los escriptors y copistes, segons era son territori ó sa impericia, barrejavan *as* ab les *es* plurals aixis com posavan sovint *e* per *a* singular.

Ara vejam les rahons de mes pes, es á dir, *las que tals no 's semblan*, que 's poden aduhir en pro del un y del altre sistema.

La forma antiga es la dels temps en que la nostra llengua tenia plena vida pública y privada, en que s' escrigueren nostres obres mes famoses y de major interés peña la historia general y literaria; y ademes corresponent á una gran part del territori de la mateixa llengua, ahont cabalment se pronuncian ab mes puresa les vocals, es á dir, á tot lo regne de Valencia y á la que 's diu ara provincia de Lleyda y un bon tros de la de Tarragona.

La forma moderna de la llengua era ja la tradicional y per tots admesa, aquella en que los de Catalunya y de les illes haviam après á estimarla com á llengua escrita vivent, la mes apropiada al parlar de moltes encontrades, los natus de les quals han de fer un esforç per pendre l' altre; y además l' adopció de aqueixa havia de portar mes duptes y mes diferencies especials y si 's volgués ser conseqüent la substitució de la *e* á la *a* també en moltes terminacions de verb v. g. *troven* per *trovan* empobrint la conjugació y confonent certes formes indicatiues ab les subjunctiues.

Dues rahons s' han proposat que no 'ns persuadeixen, y son la irregularitat de que la *a* singular se convertesca en *es* plural, perquè es sabut que 'ls idiomes tenan anomalies que no poden mudar los escriptors (1); y la de que dites finals en *es* afeminan la llengua, quant les usan los descendents dels ilergetes que en bona fe no passen pas per gent molla ni fluixa.

Altres punts dificultosos hi ha y lo qui per nosaltres ho es mes es el de la *x*. No veyem porque s' ha de escriure *baix* y no *baixa* ni *baixada*. O sempre ó may. La *cz* (v. g. *eczercit*), que hauria de correspondre á un antich *cc*, nos sembla forma exótica.—Aixís encara que hi trovam inconvenients, seguim, al menys per ara, usant de *ix*, que miram com un doble signe corresponent á un so senzill (2), com ho es també lo de la *ny* (ñ castellana).

(1) Lo voler reformar certes rareses de les llengues nos recorda á un director de col·legi (parlam de mes de quaranta anys) que preguntava á un mestre de llatí porque los gramátichs no habian reduhit á un sol los acusatius dobles com *navem* y *navim*.

(2) En algunes encontrades se fa sentir molt clar la *i* ans de la *x*, mes no es aquest lo motiu de sa adopció.

Ab tot que la terminació *ig* per lo só actual *tx*, en algunes parts *itx* ó *its*, com en *boig*, *puig*, sia molt arbitraria y antifonética, deixar de usarla seria un cop massa fort á la tradició tant antiga com moderna. ¿Voldriam que les innumerables families que 's diuhen *Puig* densá que hi hagué noms de casa, se tornassen tot plegat *Putx*? Es ver que après de la *i* s' ha de seguir per forsa un altre camí y escriurem *mitx*, encara que mateix só seria 'l de *mitj*, sols perquè quant dues consonants germanes sonan iguals en articulació inversa es mes gramatical usarla forta. Y no hi fa que tingam *mitx* y *mitja*, tan bon punt com tenim *amat* y *amada*.

En una cosa no hi pot haver dupte y es en los infinitius dels verbs que corresponen al *ere* breu llatí. Ja que s' escriu *amar*, *saber*, *llegir*, encara que son poques les terres ahont aixís se pronuncia, en los dits altres infinitius s' ha d' escriure una *r*, no dues: tant mal es *pareixe* com *creurer*.

Lo us del accent agut per senyalar les sílabes dominants ó com se sol dir llargues ó tòniques ab tot y haver sigut imitat del castellá es seguit per tots ab major ó menor conseqüencia. Com creyem que hi ha poch que advertir en lo que á ell pertany sols direm que no voldriam que s' introduhís la nova costum de la Academia espanyola que s' en serveix també per diversificar homónims, y per altra part que 's deu ordenar conforme á regles y no al albir del escriptor, segons li sembla ó no oportú en cada cas particular. En lo que pertoca al accent greu pera distingirse homónims (*Déu*, *deu*) no 'ns apar gens mal, pero si innecessari pels naturals y enfadós pels forasters á qui la llengua francesa ha acostumat á mirar dit accent greu, al revés de lo que fem nosaltres, com á significatiu de la vocal oberta.

L' apóstrofe ó elisió de vocals es de fácil reglamentació en la ortografia; pero ¡quina regla seguirem en la pronunciació tan bon punt com nos separam de la comuna? Nostres mes antichs poetes se menjavan moltes vocals y poch ó molt los ha seguit en aixó un dels lloats catalanistes, presentant una innovació ó mes be renovació digna de advertencia y estudi. Mas havem de considerar que com també ha succehit en la llengua castellana, la cual no desconeixia les elisions y ha acabat desterrantles del tot (en quedan reliquies en *al* y *del*), la reflexió gramatical y la tirada mes

literaria y académica de la llengua ha restituit en la escriptura catalana moltes vocals que abans se elidien y sens les qual apar que cualsevol dictat se vulgarisa.

¿Que va que no hem conseguit complaure á ningú y y que les nostres opinions han semblat rares, ja á lo un, ja al altre dels lectors? Donchs la que anam ara á expressar, ans de concloure, temem que ho semble á tots. Dihemla d'una vegada. Nosaltres creyem que qualsevol sia lo sistema ortogràfic que s'accepte, á ell se deu acomodar la pronunciació y aixís procurárem ferho desde 'l principi llegint per exemple en Ausias March *asenyalades* y no *asenyaladas*; en Lopez Soler *astre benigne* y no *astra benigna*, en Aribau *serras* y no *serres*, *llavors* y no *llavós*. Si aquesta no passa deuria passar y valdre la regla següent: «Lo poeta que vulga que un consonant, un assonant ó molts assonants se formen seguint la seva propia pronuncia vulgar y no la mes literaria ó la mes clàssica, que ho mostre en la ortografia.» Exemple: si vol que *ar* se pronuncie *a* que escriga *á* y no *ar*; si vol que les finals se pronuncien *as* que escriga *as* y no *es*. Motiu: Lo dit poeta no ha de voler que lo llegidor que per sistema ó per naixensa usa de una pronunciació mes clàssica, endevine ó accepte la del mateix poeta si aquest no 's dona lo trevall de advertirla. Es ver que en la poesia vulgar y també en la popular (que en punt á versificació no sempre es bona guiadora) y á duch en molt bons poetes lletrats se trovan exemples de eixos (pera nosaltres) mals consonants ó assonants, mes de alguns sabem que n' han fugit y esperam (y ab aixó sol no será mal aguanyat lo present article), que 'ls altres s'esmenarán de aquest pecatet (1)

Grat sia a Deu, ja hi som, usant de las bones paraules de un poeta. Ja havem arribat á la conclusió. ¿Quina será aquesta?

(1) Havem parlat tan sols de ortografia y pronunciació. Altres coses hi ha que demanan mes estudi, al menys per part nostra. Parlarem de una qu' es molt clara, recordant ab eixa ocasió que per haverse queixat uns mantenedors de que no tots la sabessen va correr y 's va confondre la veu fins á un diari que entengué que 'ls dits mantenedors no la sabian. Es l' us del *llur*, originat del genitiu *illorum*, que al principi era inflexible com es encara lo italiá *loro* y que despres se convertí com també en frances y provenzal en adjectiu possessiu declinable. *Llur* es a *seu*, com *nostre* y *vostre* a *meu* y *teu*, es a dir, que senyala pluralitat de possessors. Una explicació poch diferent doná ja en son *Sistema gramatical* un dels lloats catalanistes.

Pensam que hi hauria de haver dues menes de llenguatje:

1.ª Una literaria general (y si no 's vol dir catalana no 's diga de cap manera llemosina, sino catalano-valentino-baleàrica) la cual es en substancia, la que, com havem dit, ha sigut derrerament restablerta y la que, ab poques diversitats s' escrivia encara per tot arreu cap á la fí del segle XV y comens del XVI; trayentne vulgarismes, llatinismes y paraules forasteres; prenent lo bo de la llengua moderna com es, segons nos apar, la diferencia de les expresades formes indicatiues y subjunctiues, seguint sempre lo precepte que donava 'l vell retórich de triar lo mes nou de lo antich y lo mes antich de lo nou, y no volent ésser, com de certs llatinistes deya Heinnecci, mes ciceronians que 'l mateix Cícero. 2.ª Un altre llengua particular y variable, es á dir molts dialectes diferents ahont sense portar les coses massa enllá, se representás lo modo de parlar de cada encontrada, com ja s' está prop de ferho en certs escrits cómichs y 's podria fer en obres series de un temperament molt especial á un determinant territori.

Aquest sistema tendria los seus grops y mals passos (també 'n tenen los altres), pero portaria molts avantatjes literaris y filológichs.

M. MILA Y FONTANALS.

PENSAMENTS SUJERITS

PER LA PRÓXIMA

FESTA DELS MORTS

La humana historia es un mar, que desde 'l port del paradís terrenal está continuament creuhat de naus, que á misteriosas platjas se encaminan. Ja á mils se contan las generacions que han desembarcat en lo lloch del etern descans; ¡quanta varietat de formas han ofert á la observadora mirada los baixells en que han viatjat los pobles, que uns á altres se han suxehit com las onas, que per la peregrinassió los han passejat!; de quanta varietat de suessos testimonis han sigut las ayguas movedissas, que ara mansas, ara turbulentas y moltas vegadas tempestuosas, sempre han portat á la frontera de la vida las atropelladas multituts! ¡De quanta sang estan tenyidas las onas de aquest mar! ¡quantas coronas de llor y de olivera; quantas diademas de or y diamants son joguina entretinguda de la sua cristallina escuma! ¡quantas espasas, que á pobles enters sepultaren baix la llosa de la ambissió ó de la venjansa, sepulta en sas inmidables entranyas, aquest gran mar del temps! Mes altas las montanyas de sas ayguas que las mes sorprenents alturas, edificadas per lo talent y per lo geni, á totas las tapa aquesta espantosa llosa, que es diu *lo passat*.

Tot ha passat!! la riquesa, la gloria, las alturas de xeixanta setgles! ¡los grans sabis, los grans capitans, los grans artistas, los grans pobles; Egipte ab lo seu Sesóstris; Phenicia ab lo seu Hiram; Assiria ab lo seu Nabucodonosor; Persia ab lo seu Ciro; Grecia ab lo seu Alejandro; Roma ab los seus Césars; ¿que son devinguts? Han passat; las onas del temps sepultan quasi tots los monuments que alsaren, los llibres que 'ls seus sabis escrivieren, las divinitats ó ídols que ab lo seu orgull fabricaren! Sos tronos, sos altars caygueren al fons de aquest mar, que apres d' engolirse tots los homes

y totas las obras de tots los setgles, está famolench com lo jorn que comensá lo bram de sas dejunas ayguas!

Esglayador abisme 'l de la historia humana! Son fons negre guarda la primera gota de sang de la que la nostra sang es filla; las cendras del paternal cor á qual impuls tots los nostres cors baten; el bressol de la humanitat descansa en ell: allí jau lo primer llit nupcial del home, allí las despullas de la primera cabanya, abrich de la primera familia! Espantós recort, com amargas la mel de la existencia que el dit de Deu, posá en nostres tremolosos llabis!

¡Ay, hermosa societat humana: tas conquistas, tos progressos, tas glorias, tas grandesas son endoladas per lo pensament de ton fi; tot vá al fons de aquest mar; la nau en que tu passejas, avuy empavessada y orgullosa, s' estrellará com se han estrellat totas las que 't precehiren, y la generació que portas al cor, la que avuy s' embarca per seguirte, desde la balustrada de sa nau, mirará y dirá: mirant al fons, *ha passat*.

Ha passat!

Mes ¡oh Deu de la vida! es possible que criasseu al home, imatje vostra, sols per ensenyarli rápidamente las vostras grandesas, sols per fer naixer en son cor el llegítim desitj de la inmortalitat, sols porque anhelés gosar per sempre de vos y de vostras obras; que embarquesseu aquest ser sensible é intel-ligent porque atmirés las extensas platjas, que tenen maravellas per arenas, y que despres de habervos vist en la magnificencia de las vostras obras, y de habervos cantat l' himne de la vostra alabansa, contemplarvos en lo mirall de la creació, li digueu: «Prou, fill meu, prou has cantat, prou has atmirat, prou has desitjat; t' he embarcat á la vida porque vinguesses á estrellarte en la mort; t' he fet per tenir lo gust de desferte; te he il-luminat porque te enamoresses de la llum y te desesperesses davant la certeza de que tornarias al fons de las tenebras; he fet que coneguessis la diferencia que va de ser home á ser pols, per afondir en ta ánima l' horror de esdevenir un grapat de la pols que trepitjas! Es creible que Deu escrigués ab lletras de estrellas l' anunci de la sua gloria, en la nit, y que encengués de dia el sol, porque al resplandor de aquesta colossal llantia, l' home s' enterés de la divina inmensitat, porque un moment despres sentís la veu carinyosa del autor de

tants prodigis dientli: «ja m' has conegut, ja m' has desitjat, ja m' has amat; prou he fet de tu, tot ha acabat per tu!»

No. La idea de la dignitat de Deu y lo sentiment de la dignitat del home se revoltan contra aquesta pressumpció. La fé y l' humanitarisme condempnan tota escola materialista. La pols que pensa, no pot renunciar á la esperança del seu pensament sense abdicar ab villania, la sua alta y quasi soberana realesa.

Sent aixó, mentres que quants contemplan las ruinas de la humanitat enfonsadas en el temps y en el espay, guiats per lo criteri rahonalista, murmuran del curt y estret destí del home; los que miran la historia desde las alturas de la fe exclaman: «no, no ha passat la humanitat de ahir; en eix abisme que 'ns esglaya y aterra, quedan las obras materials del home, las despullas de la sua vejetació, la pols que ja á la pols tocava; mes l' esperit que ideava las obras, que dictava las lleys, que combinava las civilisacions, que formava 'ls talents y enaltia als genis, no ha passat; no ha mort l' home imatge de la vida; viu, y viu en una regió de pau perpetua, de goig aquí incalculable; ó viu, ab lo remordiment de no haber sapigut aprofitarse de las llistons de la veritat y de la justicia.»

Eix es lo criteri cristiá; eixa es la consoladora y digna doctrina de l' Esglesia que proclama la immortalitat del ánima. Docma completament de acort ab las nostras aspiracions, y ab lo sentiment de repugnancia, en nosaltres sempre encés, á tot lo que signifiqui destrucció total y definitiva de nostre ser.

Segons el cristianisme, la vida humana no te fronteras; la mort no es mes que la línea equinoccial; el pas de un á altre hemisferi; el fi del viatge; la arribada al port; en aquest port se estrellan y enfonsan las naus frágils, que de res nos servirian ja; mes allá en lo nou port, esperan lo nostre desembarch munió de celestials esperits, que obrint las suas alas, forman novas y mes seguras y mes lleugeras naus, que 'ns trasportan, no per ayguas borrascosas, sino per suavíssims y puríssims ayres al port de nostre dols y perpetuo descans.

Allí, reclinats en lo pit del Criador, contemplan los que en alas de la virtut santa á tanta altura pugan arribar, vehuen no entre mitg de glassas y ab lo reflexo d' espills;

lo manantial de las hermosuras y bellas, la qual sombra prenem aquí com resplendent llum; allí, sentintse lliures de las cadenas de la vida material, regnant no las lleys estretas del temps sino las infinitas de la eternitat; no la tempestat de las passions destructoras, sino la calma imperturbable del amor, sempre creixent, de la pau fundada en la eterna justicia, s' abrassan fraternalment los que conquistaren lo títol de sants; allí gosan, allí se dilatan, allí senten eternisarse lo seu inagotable plaher.

La esperança de eixa glorificació es la única que suavisa y destrueix la tristesa de la sentència contra l' home dictada.

Eixa esperança sembra en los cors dels faels la Esglesia, quan en la festa del morts, reunintnos en los sagrats temples, nos exita á pensar en los que 'ns avansaren en la peregrinació temporal. Ella, mare sempre compassiva, recorda que molts dels fills engendrats per la seua caritat, nutrits ab la llet de la seua doctrina, fortificats ab la gracia dels seus sacraments, foren despedits en la frontera del temps per el dols abrás de las seuas entranyas.

¡Son morts á la terra! *¡han passat!* diuhen los mortals, porque no poden veurerlos ab los ulls de la carn, despertarlos ab la carnal llengua; ¡ja no existeixen! exclaman, porque no contestan á sas preguntas, no alternan en sos discursos.

Mes no, diu la mare de sas ánimas, la Esglesia de la veritat; no han passat los que son morts; los morts viuhén; y la vida dels morts no mor ja; lo sepulcre es un bressol: el que jau en ell, comensa una vida il-limitada, no te ja de morir; la mort lo ha immortalisat; quí mor naix; el naixement per la mort es resurrecció; y naixer per resurrecció es igual á naixer per no morir.

De lo que s' infereix que segons la Esglesia, lo bressol es mes un sepulcre, que lo mateix sepulcre, porque devant del bressol está la mort; y 'l sepulcre es mes bressol que lo mateix bressol, porque devant del sepulcre está la vida. El noy vé al bressol per morir, l' home va al sepulcre per ressucitar. El bressol es lo punt per lo qual lo ser passa del no rés al sufrir; lo sepulcre es lo punt, per lo qual lo mortal passa del sufrir al gosar.

Si, el gosar, suposant que durant la sua peregrinassió no

hagi resistit á la veu del Senyor que, com diu l' Esperit Sant, *conduex al just per la recta via*; y que si del dret camí no se aparta, *li ensenya el regne de Deu: ostendit illi regnum Dei*.

No deu, donchs, estranyarnos que una escriptora del nostre temps, en unas inspiradas meditacions sobre la mort, exclamés: «Oh! quant la hora será arribada, y l' àngel de pau de aquell millor mon, que n'dihem la mort, me tocará per emportarsem lluny de la terra, no ploreu, amichs! Jo aniré ab mon pare. No ploreu sobre las mevas mortals despullas, perque jo estaré ja reunida ab la meua primitiva familia, y habitaré en lo mon atmirable dels beneventurats esperits. Hauré llavors tornat á veure aquells estimadíssims sers, que he perdut aquí baix. No ploreu, perque no tindreu motiu de plorar com jo tampoch ne tinch de plorar la ausencia dels que disfrutan ja de la gloria del regne de Deu. Allí están aquells que mes endintre han estat del meu cor; allí las joyas mes preciosas de ma vida; allí está mon Jesus, allí mon Deu, als quals peus, mon Jesus me acompanyará. No ploreu; vosaltres vindreu també un jorn á reunirvos ab mi y ab mon pare. Y quan vindreu, veurán també los vostres fills brillar la dolsa rialla de la esperansa en vostres suplicants llabis» (1).

David, ab divina inspiració deixá escrita la verdadera fórmula de expressar lo sentiment del home que creu, quan empren la última jornada de la vida: «*La alegría vessa del meu cor, quan penso en las paraulas que se m' han dit: ANEM Á LA CASA DEL SENYOR*» (2).

Eix es el fi del viatge: *la casa del Senyor*; aquella Jerusalem, edificada com la mes hermosa ciutat, junt á quals llindars, los peus del profeta estavan clavats, com si fossin de marbre.

Gloria sia per sempre á la Esglesia cristiana que en cambi de alguns saludables preceptes hermojeja la mes negra perspectiva; la vista del sepulcre.

Si vos espanta la mort, perque no la habeu vista sino sentada en mitj de cadavres podrits, de ossos descarnats, tenint per fills generacions de cuchs que 's revolcan y uns ab altres se devoran, veniu y la veureu falaguera y agrado-

(1) Meditacions sobre la mort, per Victoria, reyna de Inglaterra.

(2) David, salm. 121.

sa: mireu un sepulcre cristià: la Esglesia col·loca sobre d'ell un àngel que té alçat lo braç dret, senyalant ab lo dit lo cel que mira; posició filosòfica que diu, sens parlar, al que va á buscar al parent ó amich perdut dintre aquella ossaria: *no està aquí aquell que buscas*: NON EST HIC; *s' ha alçat ja*: SURREXIT; *se ha adelantat, lo trobaràs en la celestial Galilea*; PRÆCEDET CON LA GALLILEAM.

Creu la Esglesia en la vida dels que han mort; per açó, rega ab aygua beneyda lo vas mortuori; lo rega y no se rega la llevor que se sap es ja morta; rega las cendras dels antepassats, perque aquella santa humitat alsi fins al etern un vapor que ablani las entranyas misericordiosas de Deu, y perdoni las faltas de las ànimas que visqueren un jorn en aquellas despallas.

Moltas reflexions ocupan la nostre imaginació nascudas de la naturalesa de la festa dels morts, totes consoladoras, totes edificants, totes fraternals.

Eixa festa honra á la Esglesia, perque en ella se mostra especialment mare, que propia de mares es no olvidarse dels fills que s' han perdut; honra á la societat cristiana, per los sentiments fraternals que esplaya, inclinantse sobre las tombas dels germans, que ja res mundá poden donarnos; reanima nostre valor y fá llum lo sentiment de nostra dignitat, puig, ¡qui dupta que l' home immortal, semblant á Deu, es mes alt y mes gloriós que l' home, que semblant á la bestia, trobés son fi en la terra!

Lo jorn dels morts es, donchs, una gran lliçó de filosofia cristiana; estudiem aquesta plana del llibre de la profunda, humanitaria y divina moral.

Quan las ploradoras campanas nos cridin en aquell jorn, anem á la Esglesia, no com qui vá á contemplar las despallas de la mort, sino com qui vá á cobrar esperansas de vida. Aquell jorn, lo temple no sols es lo lloch en que se nos recordan nostras miserias; es la escola ahont se nos ensenya la nostra immortalitat.

EDUART MARIA VILARRASA.

LLETRAS CATALANAS

A lloch comú es passada aquella frase dihent que lo millor es enemich de l' bo, ab la cual se vol significar que moltes vegadas, buscánt lo perfet fora de temps ó esperança, se prescindeix de lo útil y possible. Dihém aixó perquè may se cregue que, cuan nos congratulém, atmirantlos, de l's progressos realisats en lo renaixement de nostras lletras, volguém anar mes depressa de lo que s' deu y pot exigir-se á nostres ben volguts cultivadors de la llengua catalana.

Aixis, per exemple, si be compreném, respectém y fins á cert punt participém de lo criteri de aquells que desitjan que nostre teatre dongue un pas en avant, fent alguna cosa que constituesque verdadera escola y justifique sa rahó de esser; no podém creurer arribat lo venturós instant en que aquest pas se dongue, faltant, com faltan, moltes condicions pera que lo dit progrés se porti á cap ab esperansa de resultat felís. Innumerables vegadas hem sostingut que nostra escena, mes que de *teatre catalá* es de *teatre en catalá*; pero de aquí á pensar que nostre poema dramátich pot reflectar lo temps present, com los dramas de Calderon reflectan lo temps del gran ingeni espanyol, hi ha una distancia molt gran, que han de recorrer plegats los escriptors, los fets generals del pais y lo mateix públich. Mentres tant ¿no es res haber arribat en deu anys, desde l's saines de En Robreño y de En Renart á las comedias de En Solery de En Arnau? ¿No es res haber obtingut que lo públich de nit alterni l' opera italiana ab lo drama catalá, y l' públich de tarde trovi preferibles las *Joyas de la Roser* y la *Mitja taronja* á la *Monja sangrienta* y la *Inquisicion por dentro*?

Molt, realment, falta fer, pero molt se ha fet y molt depressa: caminém decidits y fermes hasta 'l fí; pero no corrém de tal manera que poguém perdre l' alé ó entrebancarnos.

Mes rigorosos creyém poder esser en altre género lliterari, que de alguns anys á eixa part se 's estacionat de una

manera trista y tal volta ha donat algun pas enrera. Nos referim á la poesia lírica.

Quiscú conegue los rudiments retórichs sab ab cuanta mes rahó poden tenirse exigencias á los poetas lírichs que á l's dramátichs, no perquè s' necessite major geni per compondre un bon diálech que un bon romanso, no perquè la trascendencia de lo que s' veu representar sia major ó menor que la de aquella composició que s' recita ó s' canta; sino porque á un treball complicat li es deguda mes tolerancia que á un sensill, y porque cuantas mes son las parts que han de armonisarse y los objectes que han de satisfersse, menor es lo dret del públich y fins lo de la crítica, cuan lo fruit del renaixement lliterari no ha sortit encare, sens dupte per falta de temps, de la etat de infantesa. La poesia lírica naix en los pobles avans que la dramática, y degut á eixa especie de primogenitura y á que los elements de son organisme se desenvolpan ab mes prontitut que los de sa germana, s' deu probablement, com demostra la experiencia, que l' teatre jau encara en lo bressol, quan lo poeta lírich ha donadas ja provas de virilitat, bon gust y progrés efectiu. ¿Com se explica, donchs, que en lo renaixement de las lletras catalanas s' hage infringit aquest ordre regular del progrés?

A nostre modo de veurer, la estranya anomalia te una sensilla rahó de esser. Lo despertament de nostra lliteratura fou produït mes de l' entussiasme que de l' càlcul, mes de l' imaginació que de l' estudi. Uns cuants hòmens de lletras cultivaban per gust una poesia que tenia tot lo aspecte del monument arqueològich; y part per lo desitj de estendre lo vell género ab son trajo de novetat; part obehint, tal volta inconscienment, á un efecte de reacció produhit por un sistema polítich desatinadament centralisador; varen resucitar las antigas trovas, que cridaren de prompte la atenció com pogués una disfressa fora de Carnestoltes. Pero la disfressa era elegant; recordaba ab bon sentit un temps en moltas cosas mes felís pera Catalunya, y l' foch de l's genis catalans, que solament tenia necessitat de una guspira per esser flama y comunicarse, va produhir de prompte una munió de poetas, que existian sens dupte, pero necessitaban una ocasió oportuna per manifestarse.

De aquí los *Jochs florals*. Esta institució, recort de la vellura, es dir, recort de l' temps en que Catalunya era la vera patria de l's catalans, venia á esser l' *aercopago* de la renaixensa lliteraria. Podia haver fet molt y ha fet menos de lo que podia. En lloch de restablir l' escola antiga, armonisantla ab los progressos de las lletras per tota Europa; en lloch de disposar y facilitar los estudis indispensables pera que lo ressucitat gosi de bona salut; en lloch de anar á l' esdevenidor per lo camí trillat del passat y lo mes incert del present; la institució de l's Jochs florals, ab sos mantenidors y adjunts, ab sos mestres en gay saber y sos premis ordinaris y extraordinaris, s' es limitada á organizar una festa anyal, en profit, principalment, de la jovenalla que hi llueix sos vestits de primavera; festa en la cual los poetas, y encara mes las composicions premiadas, fan menos paper que la flor natural que regala l' jardiner S. Martí, y la música de 'n Saldoni que costea l' Ajuntament.

Ni ataquém l' institució, ni menys á los digníssims membres de l's setse tribunals de mantenidors creats fins are, de l's quals inmerescudament hem format part duas voltas; pero es la veritat del fet que nostres Jochs florals han tingut mes de agradables que de útils, mes de ball que de academia. La falta está, segons nostre humilt concepte, en que mancá, desde son orígen, pensament lliterari, com si la renovada institució no tingués altre objecte que atjudicar justament lo títol de mestres á una dotzena de escriptors, de l's quals, molt avans de entregarlos lo diploma, se sabia que l' tenian ben guanyat per sos talents y estudis.

Hem dit que faltaba pensament en la renovada empresa, y hem de completar nostra idea. Lo pensament que faltaba es lo pensament práctic. No basta adoptar un lema per creure haber fundat una escola, no basta dir á l's poetas: inspireuvos en los sentiments de *Patria, Fides Amor*, per resoldrer un problema tan difícil y complicat com lo renai-xement de una antiga lliteratura. Es dir, segons nostra manera de veurer, lo temple estaba dedicat á bonas divinitats, pero era precís haber reunit materials pera construir lo temple. *¡Patria!*... Certament la idea de la patria es una gran font de inspiració, pero ¿qué se ha fet per popularisar l' coneixement de la patria? Poch menos de res: oferir un premi á l' autor de la poesia que millor tractés un assumpto

històric o una costúm de l' país. ¿Qué ha resultat de aixó? Que essent lliure l' autor pera elegir assumptos; bastantli per tant coneixer de cualsevol fet aislat de la historia; ha pogut prescindir molt bé de rompres l' cap estudiant los fets, costums y proesas de nostres pares; de ahont ha-bia de naixer la verdadera idea de la patria catalana. De aquí que la major part de las poesías hagen recaygut sobre fets y personatjes tan coneguts com los Peres y Jaumes y l' manossejat compte de Urgell, ni mes ni manco que si Catalunya s' hagués reduhit á las proesas ó malas venturas de eixos tres hòmens.

Suposém que 'n lloch de ferse los Jochs florals com se han fet, s' hagués escullit tots los anys un diferent assumpto històric per tema de un premi ordinari, tenint bon cuydado de subjectar l' esculliment á un cert criteri, cuan no hagués sigut altre que l' cronològich. Desde luego se hagueren obtingut tres grans aventatjes. Primera, que essent un l' assumpto per tots los lluytadors, lo premi hauria recaygut atés lo mérit relatiu de las composicions, y no en consideració á l' mérit absolut de cada una, com are s' fa, contra las lleys naturals de tots los certámens. Realment ¿quin punt de relació existeix, per exemple, entre un *soneto* á la defensa de Gerona y la llegenda d' En Pere sense po? Y n' obstant, una y altre composició poden obtar á l' premi de *Patria*, segons las prácticas del Consistori.

Altre aventatje haguera estat que, essent diferent lo assumpto quiscun any, los poetas catalans s' hagueran vist obligats, vullgas que no, á estudiar l' historia, pas á pas; ab lo cual guanyaria no poch la ciencia y lo sentiment patriòtich, puig la patria es mes volguda sempre y quant es mes coneguda, sobre tot quant la patria es Catalunya. Y la tercera aventatja hauria estat que las poesias premiadas, de las quals no debia esperarse fossen vulgaritats, com no ho son las que han merescut premi, hagueren constituhit, á la hora present, lo comensament de un *Romancer*, en lo cual lo país hauria trobat, en especial las classes humilts de la societat, una vera escola de patriotisme y de bon gust literari.

Altre tant podriam dir de l's lemas *Fides* y *amor*, lemas que no basta sentir, lemas que no basta expressar aisladament, lemas que es precís conduhir de la manera deguda,

si la poesia religiosa y amatoria ha de produhir *algo* mes que quatre sospirs á la lluna per un col·legial de ahir, ó un grapat de desatencions á Deu per un metrificador de goigs.

Per convensers de estas veritats y de quant útil fora posarhi remey, basta llegir y comparar los tomos publicats per lo Consistori de l's Jochs florals. Consideradas las poesias en general y desapassionadament, las últimas son inferiors á las primeras; y lo que es mes trist, aquellas son, salvas algunas, pobres imitacions de eixas. Sos autors, que no mancan de geni ni de coneixements lliteraris, se veu que caminan casi be á las foscas per un camí poch trillat. Y aixó 's deu á que careixen de escola, treballant aislats y quiscun ab sos esclusius recursos propis, ab son criteri únich, ab son instint y gust per tota norma y cátedra. Adhuc aixis produeixen bellas, molt bellas composicions, que honran á sos autors; pero la inmensa majoria de ellas res perderian en ser traduhidas á altres idiomas; y no es per donar á llum composicions cosmopolitas que mereix la pena de treballar en la restauració de una lliteratura que ha estat poch menos que agonitsant. Los catalans son fills de Espanya, y si la renaixensa de las lletras catalanas tingués que reduirse á escriure en l' idioma de la provincia alló mateix que s' pot escriurer, ab igual éxit, en lo idioma de la nació, francament diriam que nostres vers poetes fan molt mal renunciant á lo camp mes conegut, mes gran y fins mes profitós de 'l Parnás de Castella.

¡Canteu, los inspirats de Apolo, en llengua de vostra terra, las nobles gestas de vostres avis, los costums de vostres pedregosas montanyas y de vostras valls sembradas de flors! Canteu en la llengua que vos parlaba vostre mare la vida que porteu en las cabanyas de vostres boscos, los balls que tenen lloch en vostres mitx arruinadas plassas; la vista que 's descubreix desde l' campaná de la esglesia ahont foreu batejats; fins la nina de vostres amors, si aquesta nina porta la casta caputxa y la típica espartenya de Catalunya! Pero sempre que vos proposeu cantar la lluna y l' sol y l' mar y tots aquells assumptos que son identicament los mateixos en la terra catalana que en lo estrem de nostre planeta, canteu en llengua mes coneguda, que l' obligació del poeta, sempre que no perjudica la especiali-

tat de sa composició, es ferse entendre del major número possible.

Sens dupte lo novell planté de escriptors catalans té en son descárrech que ni se l's ha exigít mes de lo que saben, ni tindrian ahont apendre los qui volguessen saber mes; sens dupte nos dirán que malament poden esser deixebles allí ahont no hi ha escola ni professors; sens dupte argüirán que ni sisquera es possible exigirlos que escrigan gramaticalment allí ahont ni hi ha reglas gramaticals de comú acort fixadas. Tenen rahó que l's hi sobra. Los iniciadors de la renaixensa de las lletras catalanas se han detingut á meytat del camí, y en lloch de ajustar sos actes á l' *lema* de la Academia espanyola, *limpia, fija y da esplendor*, prefeixen disputar eternament, sens arribar á cap conclusió, si tal paraula es ó no es arcaica, y si tal terminació de verb deu esser en e ó en a; deixant al pobre aprenent en los mateixos ó mes duptes que avans. Nosaltres no preteném ni sisquera coneixer un borrall de catalá, pero compreném la necessitat ab que ha dit lo festiu, fecundo y llorejat Pitarra, que ell escriu catalá *de 'l que ara s' parla*; es dir, que ell escriu com vol, ja que no pot escriure á gust de tots.

Reasumint: creyém que ab posterioritat á nostres Jochs florals se ha fet bastant, pero no tot lo que s' podia fer; creyém que hi ha en Catalunya bona terra lliteraria per rébrer la sementera, que li fa falta; creyém que las personas caracterisadas de nostra lliteratura emplearian molt millor lo temps en cumplir la obra de misericordia de ensenyar á qui no sap, que en estérils pléts que may se fallan, ó en lluytas en las cuals, fassen lo que vullgan, se transparentan personals petitesas. Deu li pach á qui acomplezca sa missió, y ho tingue en compte á los qui no fan tot lo que podrian per las lletras patrias, y permeten que tans genis juguen á puput en lo Parnás de Catalunya.

MANEL ANGELON.

DOS FLORS LLITERARIAS

DE L' EDAT MITXANA

L' erudit historiare crítich de la *Literatura Espanyola*, al trassar lo judici de las obras de l' Infant En Joan Manoel, y entre ellas del llibre de *Patroni ó Compte Lucanor*, proba lo bon partit que aquell famós scriptor tragué dels apólechs orientals, de las tradicions arábigas y nacionals, y fins de las vulgars de la terra, donant per exemple lo del «Diacha de Santiago ab D. Illan de Toledo» y lo del «Minyó qui casá ab una dona brava.»

Abdos exemples se troban en lo tractat de *Regiment de Princesps*, de altre celebérrim scriptor catalá del segle XIV, en Francesch Eximeniç; y com differen bastant dels primers citats, pot deduhirse que no s' copiaren un de altre, sino que prengueren naixement de la propia arrel, ó sia la tradició vulgar lliteraria, que era mes general del que sembla en aquell temps de difícil comunicació ó comers d' ideyas, no existint encara l' impremta.

Per esser dos floretas de bonicas formas y suau perfum, que sobre l' interés de dita comparació offereixen lo que s' despren de sa lectura, crehem póden ben figurar en los colondells de la *Renaxensa*.

En Ampurdá havia un cavaller que havia molts fills, los quals lo dit cavaller no podia ben provehir; e lo major era hom molt grosser, e treméslo en Espanya per passar la vida, prenent sou del rey de Castella; e á cap de temps vench. E avia aquí mateix prop d' ells una dona viuda famosa fort, de gran riquesa; mas era tan terribla en sa conversació, que negun no la podia sofferre, e per sobres de malicia ó de malea li morian los marits, en tan que negun marit no li vivia ne la podia sofferir ultra un any, e havian' ahuts ja tres ó quatre. E com fos parlada per muller al jove demunt dit, ço es al primogenit del dit cavaller, lo pare noyc volch per

res consentir, tementse que son fill no morís dins l' any, axí com los altres marits eren morts, é majorment com ell pensás que los altres fossen homens certs e avists, e lo seu fill fos ó aparegues fort pech e bestial; la cual cosa sabent son fill, e veent que son pare era pobre e no li podia res dar de quel heretás en sa vida, supplicá al pare quey consentís, nes temés de sa vida ne de la malea de la fembra, car sens tot dupte Deu hi daria bon consell. Finalment lo pare apres grans prechs del fill, hi consentí, e lo dit matrimoni vench á fí. Lo dit jove estant esposat, tractá ab un bon escuder seu, per quan lo dit novi apres ses esposalles trametia á ella ses joyes e saluts, que lo dit escuder digués á ella infinit bé d' ell, sino que li digues que ell havia un gran mal que tota sa bonea li afollaba, ço es que era tan maliciós e soptosament axí torbat, que paria que fos rabiós, en tan que soptosament donava del punyal ó de la espaa á quisqui li fes negun enuig ó desplaer; per les quals paraules la dona concebé fort gran pahor en son cor. E deus saber que lo dit jove esposat, per confermar les paraules del dit escuder, cant venia á veüre la dita esposada e veyá en qualque loch apres ella gat ó cá ó gallina ó ques vol, soptosament trahia lo punyal, e trobada qualque ocasió, tot ho matava tantost, per la qual cosa la dona concebia ja major pahor e dava major fe á les paraules del dit escuder; e ja ella per pahor, començá á aprobar totes les foyllies e les dites morts que son esposat fahía de les gallines e dels cans e gats e daltres coses semblants, e de consentir de bocha tot quant ell fahía.

Ffeyt lo matrimoni, e lo jove perseverant en aquella rabia e malea començada, per tal que la pahor de que li parlava tot jorn lescuder li entrés el cor aemper tostemp, per rahó daço lo dit jove ordoná axí ab lescuder, que ell faría aparés que volgués anar á caçar, e manaria al escuder que li ensellás lo cavall que era bo e bell, e quel escuder mesés dejus entre la sella el costat del cavall, una gran brocha que entrés pel costat del cavall mentre lescuder estrenyía la sella, e com lo cavall repetnás e contrastás al ensellar, e lo dit jove cuytás lescuder, el escuder nol pogués ensellar, que lo dit jove devallás ab lespasa treta contra lescuder, el escuder veentlo venir per lascala avall ab furia, que fugís, el jove no trovant lescuder percurdís lo cavall pel coll, e lin

levás lo cap; après, que ab la espasa treta que cercás l'escuder furiosament fora casa: elo fet axí tractat se posá en execució de punt á punt; é finalmente lo cavall axí escapçat é l'escuder fugit, lavors lo dit jove prés altra bestia e aná á caçar; e aquí s' trobaren éll el escuder, é rien mol ab dos d'acò que fet era, e tractaren quel escuder fenyent no gosar tornar á casa en presencia del senyor, que ans que ell fos vengut que amagadament tornás á casa, e confirmás mes la pahor en lo cor de la dona per çó que avia vist, dientli: — nous ho deya yo, madona, que aquest hom era diable infernal? veus que per no res maguera huy mort sim agués pogut aconseguir; no ha duptat alciure lo cavall que valia mes que tot quant ha son pare. Ara podets veure yo sius deya veritat; e á la fí dirli axí: placiaus, madona, que procurets cant lo senyor sia tornat en sí mateix, que yo torn en casa, car no poria viure per altra via, e yo, madona, seré conservador de la vostra vida, e vos de la mia. Finalment lo fet se feu axí; perque al vespre lo jove vinent de caça, hevos la dona que li hix á carrera, e fali ses lemponies e abelliment, e aprováli la mort del cavall e li loá molt tot çó que ell fet avia; é ell feu lo gros, que anvides se volia ablanir, encara menaçant al escuder, que finalmente á prechs della e daltres torná en casa, e ell perseverant en esta fencta manera ó malea e rigor, ja passá lany primer; é les gents que esperaven que tantost ell morís axí com los altres marits primers, estigueren fort meravellades com ell vivia tant, majorment que hoyen dir que ell la tenia axí dejus peu que ella no gosava res fer ne dir sino çó que ell volia.

E com aquest jove é sa muller aquesta, ab daltres cavallers, vinguessen á unes grans nocés, e tot hom esperás de veure aquest jove é sa muller com se comportarien aquí, e tots estiguessen en una gran sala en gir lo foch, los altres cavallers scientment posaren en noves de bonea de mullers e de lur malesa, e lo dit jove que conech que per ell se deya, dix axí:— cavallers, nou digats per mí, que yo vull posar lo millor cavall que tench en casa, que á juhy de vosaltres yo he la pus humil e reverent dona per muller que negun de vosaltres, ne hom de tota la terra; e com aquells dixessen lo contrari, dix aquest jove:— ara provemho de present. Manats coscún de vosaltres á vostres mullers que giten los mantells al foch; e ells faerenho, e neguna nou

volch fer, dient: quina oradura los era venguda á tots, que aytal cosa los manassen. Ara dix aquest:—fets venir así la mia dona. Ella venguda, manáli gitar lo mantell al foch; e ella tantost, sens tota altra dilació, pres son mantell e gitál al foch; de la qual cosa tots foren fort meravellats, dient: qué es açó? El jove respós:—aço es ço que dix Salamó, que mes val giny que força, e que no ha al mon tant forçor ferre que ab manera nos puxa amollir, ne tan mala fembra que ab art nos puxa abonir. E après dirlos axí: Senyors, hom que res se pren, totes maneres deu çercar á abonançar sa muller ans que la fira, car ferir es gran mínua de la dona e major del senyor, e après de tota la casa, en quant l'om fa parlar de sí matex á tota res; empero aqui negunes armes no valen recorregua á la tempesta, ço es al ferir, que son les pijors, mas per sa propia honor á servir, façen tostemps ab temprança.

Sobre la desconexença de homens pageses e maliciosos, se recompta aytal historia per lo fabulari, jatsia que haia entés per persona fort spiritual e sancta, que la historia aquesta contén veritat.

Deus saber que á Tolosa un jove generós appellat Pere, tenia un jovenastre appellat Arnaut, que li portava tots jorns los libres á la escola, e era son servidor; e aquest Arnaut sovin llagotegava al dit Pere son senyor, dienli axí:—Senyor, si jo era rey de França, vous faria lo major hom del regne. E aquest Pere volch provar si lo dit Arnaut li havia tangut amor com li deya tot jorn; e ab encantacions posál en aytal estament, que li fo vigarés que lo dit Arnaut era en un palau fort gran e bell e be ornat, e ell era rey de França, qui tenia al costat la regina, la pus bella fembra del mon, e seyenli als peus dos fills e dues filles, fort bells e bons infants, e apres per lur orde seyen los prelats, els altres grans senyors e maestres de França, e erali feta honor per tots fort gran, axí com á senyor é á llur rey: E ell estant en aquesta gloria, foli vigarés que Pere que era stat son senyor, tocá á la porta del palau, e Pera entrant, feu gran reverencia al dit Arnaut, ço es reverencia axí com á rey; empero Arnaut nos ach cura dell, e aquest Pere lavors li tremés á dir per un porter, que per sa bonea li membrás dell, e daquell temps que abdos eren á Tolosa, en que ell li prometia

tot jorn que si era rey de França que ell lo faria lo major hom del regne. E lavors respós Arnaut, qué volia que li faes de present; e Pere dix que li donás al menys un comptat: e respós Arnaut, que massa seria pera ell. Dix Pere, que almenys li donás una bona ciutat. Respós Arnau que nou faria, per aquexa matexa rahó. E Pera demaná almenys un aytal castell: respós Arnaut, que massa seria. Lavors Pere cridá: sus, sus, donchs daquí á malguany, e tornats en vostre loch; e decontinent Arnaut se trobá en son lit, croy e mesquí e pobre, en casa de Pere, axí com dabans solia estar, e Pere dixli axi:—Arnaut, pagés, vilá, desconexent, truá, asnás vil, levats daquí, agranatsme lestable e ensellatsme lo rocí, e torcatsli be los peus; en rapaç, fermater arlot, e seguitsme, car cavalcar vull entro en aytal loch. E aquell mesquí Darnaut, essec tot fora de sí matex cant pensaba que s' ere vist en tan gran estament, o ho era vigarés, e qu' ara veyá que era legament desonrat per Pere son senyor. E lavors en Pere prés un bastó, e bastonál bé, dient:—com estás axí, arlot? còm no fas ço que yot dich? cuydes estar encara en la cadira del regne, axí com ades estaves? Lavors nom conexies, mas aram, conexerás axí com deus. Cant Arnaut hoy aytals paraules, tantost pensá que Pera sabia la negativa que li havia dita de tot quant li havia demanat, e ach fort gran vergonya, en tan que nol gosava guardar, pensant que primerament lo dit Arnaut prometia á Pere maravellas, e cant ferho podia nol volia hoir ne darli res, e per rahó daço cuydá venir á desesperació; e tornan á si matex, dix á Pere:—senyor, fill só de vil pagés, e vil só, e rustech e desvergonyat per natura; placiaus haver pietat de mí, car ço que natura m'a dat no ses pogut amagar en son loch, ço es pagesia, rusticitat, malicia e desconexença; perque us placia, senyor, james no dar fe en paraulas d'om brutal e pagesivol.

Per copia, JOSEPH PUIGGARÍ.

AL SR. D. FRANCISCO MASPONS

PARLANTLI DEL LLIBRE

LOS JOCHS DE LA INFANCIA (1)

Mon estimat amich: si 'l curiosíssim é important aplech de jochs de la infancia, degut á la teba afició á las cosas de la terra, y al teu amor á la edat de la ignocencia, no tingués 'l mérit de esser la primera col-lecció catalana de lo que 'n podriam dir primers vagits de la literatura popular, col-lecció que ensemps demostra constancia, sentiment y verdader judici crítich; tindria, al menos pera mi, la inapreciable qualitat d' haberme fet viurer tot un dia en la primera edat de la vida, de la cual, per desgracia, ne so ja tant lluny, essent poderós pera esvahir del cap los mil desagradosos pensaments que en los temps que corren, per forsa, y encara que un no vulga, continuament l' omplenan, y substituir en lo cor, per sentiments puríssims, tendres y delicats, las passions encontradas que 'l combaten, mercés á la lluyta de tots instants, en que, sino material, moralment, fins los mes indiferents, obligats se veuhen á pendrer part.

Sens que pretenga rebaixarli 'l mérit en la part mes mínima, dech confessarte que no podia arribar á las mebas mans en ocasió mes oportuna. Tu saps per experiencia, y iqui ho ignora si ha arribat á lo que 'n diu lo poeta «la meytat del camí de nostra vida!» que segons sia la situació del nostre esperit, se troba ab millor ó pitjor disposició pera rebre determinadas impressions. De manera que aixis com no alcansa á penetrarlo pregondament una mala nova, si del cor nos sobreix lo regositg, y no sabem apreciar, y fins nos danyan los alegres sons de la dansa, quan versa aquell llágrimas d' amargura, un fet que en altrás circunstancias hauria passat poch menos que desaparece-

1) Barcelona: Frederich Martí y Cantó: 1874.—Una pesseta.

but, nos impressiona en grau eminent, augmentant la tristesa ó la alegría que 'ns domina. Semblant efecte l' expressa 'l poble ab major perfecció de la que jo conseguiria per molt que escrigués, ab la gráfica expressió de *plourer sobre mullat*.

Donchs be: ensemps que ton estimat llibre, arribá á las mebas mans una carta de nostre amich Briz recordantme la promesa que l' hi tenia feta de col-laborar en lo *Calendari Catalá* de 1875. Volguí complir immediatament, y com me dominaba en aquell jorn un fort acces d' aqueix mal que lo poeta Trueba califica de la mes noble de totas las malalties LA ANYORANSA, á corra cuyta escriguí unas quantas planas procurant descriurer los afectes y sentiments que los sons de las campanas de ma vila despertaren en mon pit en altres temps. Mentres escribia, puch assegurararte: vivia molts anys enrera; essent ja home torní á esser nia. Conta, donchs, la impressió que 'm produhiria la lectura del teu llibre, que emprenguí tant bon punt com fou termenada la obra que habia empres.

¿Comprens are perque he dit, que no podia arribar á las mebas mans en ocasió mes oportuna? En aquella hora y en semblant sahó, era jo un home que tenia los sentiments d' un baylet de pochs anys: figurarte pots, donchs, las impresions que m' anaban fent aquellas ditas, aquellas cançonetas, aquells jochs, que presumia tenir oblidats, y que no obstant sols eran foch colgat sota cendras, puig bastá la mes leu bufada pera que escampantse estas, brillás ab tota la seva forsa é intensitat.

Tant cert es lo que dich, que mentres anaba llegint, y quan trobaba alguna diferencia entre la manera com tú transcrius los jochs, y aquella com jo 'ls habia jugat, com si fos lo jorn avans aquell en que constituian mon mes grat plaher; com si no haguessin transcorregut los trenta anys que de aquells temps me separan, deya ensemps que anaba llegint.

¡Ay, ay! de los que 'l Sr. Pin y Soler ne diu *petarinas* nosaltres ne deyam *pastallunas!* y totduna se 'm representaban aquells jorns d' hivern en que humitejada la terra per las plujas, cercabam lo fanch mes argilós, cosa que no 'ns costaba gayre, puig lo que en Vilafranca sobra es argila, y fentne un grapat, corriam á la entrada de casa, que era

una de las pocas que llavors estaban encayronadas, y fent las pastallunas y dient:

«Pasta lluna fes forat
ab lo c.. arremangat,»

aixordabam l'aire á forsa d'esbalechs, fins que eixint lo meu pare del estudi ó la meba avia al cap de la escala, ab un reny posaban terme á tant ruidosa diversió.

Y passant mes endavant, me trobaba ab la *Gallina puritana* y deya: Oh no, nosaltres no hi jugabam aixis: nosaltres despres de haber amagat los peus dessota las brusetas ó los devantals, afegiam unas preguntas y respostas, que fetas aquellas per lo qui portaba 'l joch, y contestadas las segonas per los demés, comunicaban gran atractiu á la brometa. Aqueixas preguntas y respostas deyan:

- ¿Ahont son los bous?
- Al corral.
- ¿Qué menjan?
- Pallot.
- ¿Qué beuhen?
- Aygua dels reguerots,
- ¿Ahont son los aucells?
- Al niu.
- ¿Qué fan?
- Piu, piu, piu, piu.....

Moment que era esperat ab la mes viva impaciencia, puig trayent los peus fins aquell punt amagats, los moviam ab gran detriment del calsat, que de resultas de la *gallina puritana*, envellia avans d'hora. Com pots veurer, amich Francisco, la nostra *gallina puritana* tenia tot lo de la teba y á mes, una part del final de la teba *Sabateta*.

(*Acabará.*)

GAYETÁ VIDAL.

Sarriá 30 de Septiembre de 1874.

Tenim lo major gust en fer coneixer á nostres lectors como á mostra de la importancia de l'obra la escena última del primer acte del drama inédit *Sibila de Fortia* de D. Dalmás Calvet.

Lo Rey En Pere del Punyalet s' ha fet á la vela en lo port de Salou per la illa de Cerdanya, y no ha donat l' abraçada de despedida á sa esposa Dona Sibila, tement no poder suportar la escena de separació. La Reyna acompanyada de l' infant D. Joan, y mostrant un fals desitj de véure al Rey avans d'embarcarse arriba á Salou quan l'estol ja s' perdia en l' horisont. La escena te lloch demunt d' una roca que domina al mar.

D. JOAN. Miráulas. Sa nau de guerra
arriba ja al horisont.
Per conquistá un tros de mon
deixa un tros de cel en terra.

SIBILA. D. Joan, de vostra passió
casi estich avergonyida.
Pensáu que qui us doná vida
es mon marit.

D. JOAN. Marit, no.
Es no mes l' usurpador
de ma esposa y ma esperansa;
es lo qui fa que venjansa
respire sempre mon cor.
Pero esta venjansa es tal
que jo venjarme no puch,
pus pera venjarme duch
de parricida 'l punyal.

SIBILA. Allunyáu de vostra pensa,
infant l' idea del crim.
Pensa, D. Joan, que t' estim
ab la passió mes intensa.

D. JOAN. Pensa que jo en mon amor
no vull rival!

SIBILA. Mes ton pare
es ja vell.

D. JOAN. Pero es encare
lo Rey y l' primer senyor
de ta hermosura.

SIBILA. ¡Oh calla!

D. JOAN. Y al cenyirte la corona
cregué que 'l cor d' una dona
es com guanyá una batalla!
En los combats, lo guerrer
mes fort, mes brau, mes ferreny
ó l' arriscat sense seny
es qui s' emporta 'l llorer.
Pero en las lluytas d' amor
s' ha de sentir lo que 's diu,
y s' ha de sentir molt viu

per ferse sentir d' un cor.
S' ha de veure brillá en l' ull
la atracció de la serpent,
y en lo tremolós accent;
y de la llengua en l' embull,
en l' ira, en la gelosia,
en la espera, en la impaciencia,
en lo seny, en la demencia,
en la tristó y l' alegría,
se coneix l' aymador franch!
Una barba tota blanca
es d' una estátua! Si hi manca
á dintre 'l bull de la sanch!

SIBILA. D. Joan, si ixen del teu cor
eixas paraulas sentidas,
quina es la porta s' hi cridas
que te tancarà l' amor?
De mi sols respondre se
que t' escolto enamorada,
que bech foch de ta mirada
y que m' encench y 'm fa be.
Mes la cremor del cor meu
es la febre del lleó,
que en la llíbrica regió
sols troba per beure, y beu
d' una aygua mitx corrompuda
y calenta y amarganta,
que sols ab febre se aguanta,
perque qualsevol beguda
ab la set de febra es bona.....
y jo rebo sas besadas
perque hi miro retratadas
tas faccions en sa persona.

D. JOAN. Oh, tu, dona idolatrada,
que lo valor has tingut
de tráure crim de virtut,
fent mel lo fel de besada.
Qué per tú no he de afrontar?
No ab lo Rey, unida ab llassos
á Deu fossis, dels seus brassos
js t' aniria á arrencar.

SIBILA. Doná en fals un pas tan sols
costaria als dos la vida.

D. JOAN. Si podiam la partida
junts empéndre ¿qué mes vols?

SIBILA. No del coltell temo 'l tall;
mes com ta estirpa preclara
mostrará al poble la cara
que es de sa honra 'l mirall?
y al entregar la senyera
com podrá di á sa mesnada
lo Rey:—Vos la dono honrada;
tornáumela tal com era.
Si fóssis vassall, D. Joan,
compendria 'l sacrifici;
mes un Rey ni en son desfici
ha de deixar d' esser gran.
Si fossis un ver creyent
no deurias pensar may
que pots dir.—La vida ray
puch jugarla voltas cent!
Si fossis un lluytador
en las guerras amorosas
¿podrias per las hermosas

fer sempre trossos lo cor?
En corts d' amor lo guerrer
que vol guanyar la corona
ha de vestir sa persona
no ab armadura d' acer;
ab armadura trempada
en la desgracia y 'l martiri,
y caballé en son deliri
rébre de mans de sa aymada
banda qu' oprimeixi 'l pit,
corona que ocultí espinas
y miradas tan divinas
que elevin son esperit.
Miradas com rebs d' aquella
que sols mirante 's compláu
que 't diu lo que al cap li plau
mes no 'l que 'l cor li aconsella;
y que lo favor te implora
de no atormentarla més
perque es dona y frágil, y es
ta esclava sent ta senyora.

D. JOAN. Amor del cel devallat
no pot ser crim en la terra.

SIBILA. Ay, D. Joan, y quina guerra
nosaltres hem comensat!
Ton pare al menys pot dormir
fatigat de las batallas,
y resguardat per murallas
y soldats. Mes podem dir
nosaltres en ningun' hora
sentats en soleys y espins
á nostre cor. Via dins!
quan ell crida. Via fora!
Ay, D. Joan, ja mes no puch
soportar la vida mia
perque del cor la sangría,
cicatrisada no duch.
Miral' es gruta que plora
y sas gotas petrifica
y ab ellas sempre fabrica
ta figura seductora.
Es una font ignorada
que en lo desert de ma vida
va fer brotar sense mida
ta fatillera mirada.
Es un sentiment tan fort
que fins lo crim divinisa
pero ¡ay! ¡ay! que 'ns martirisa
y que será nostra mort.

D. JOAN Aymada, la mes aymada
que per galan ho fou may.
A quin mon, á quin espay
me trasporta ta alenada?
De quin cel has devallat
per inspirá' al aymador
aquest tan inmens amor
que ha tot mon ser transformat.
De quina gloria vestida
te presentas á mos ulls?
Digam, de quin sol reculls
aquest foch que 'm dona vida
Digas, de quin temple vens
per adorarte de nou?
Angel ó deesa?

SIBILA

Prou

D. Joan. Tos sentiments.
coneix, y d'ells tinc tal joia
que per tu, novella Elena,
veuria emprendre sens pena
novella guerra de Troya.
Sempre per tu obert contemplo
lo camí del sacrifici,
y per evitá un suplici
de mas miradas te exempto.
Y pus podem del plaher
entregarnos en los brassos
sens fer trossos dels meus llassos
ab qui te doná lo ser;
sens que res entengui 'l mon
farem los dos nostra vía.
¡Ah de la nau! Qui ho diria
qu' ara aquí ton sol se pon.

(Apoia son cap en lo pit de l' infant.)

FÍ DEL ACTE PRIMER.

DAMÁS CALVET.

BIBLIOGRAFIA

(De «*Lo Llibre del cor meu*».)

Las fibras de mon cor avuy bruntzeixen,
lo alé d' amor per sas escletxas passa;
lo sol que avuy mon jove front calenta,
mos infantívols anys de pau enllassa
ab los anys de sahor en que rubleixen
las venas, dolls de jove sanch bullenta.

S' arrel en terra ja ha clavat ma vida:
deixant allí de sa llavor la costra
al sol, mon cor reverdeixent, cerca ayre:
mon cos al cel totas sas gracias mostra,
y ja ma carn lo temps de creixe oblida.
L' arma vol foch, buscant xardor s' enlayra

¿Hont trobará lo dóls abrich que ansia?
¿Hont es la pau pel greu que 'l seny li roba?
Lo mal d' amor sols ab amor se cura.
Lo cor del home sols remey ne troba
en cor gentil de encisadora aymia:
Lo foch del un, lo foch del altre atura.

Lo seny no pot pas retre l' embrantzida
que 'l pols ne dóna á las ardentas venas;
tampoch pot l' arbre deturar la sava
que activa puja á amorosir sas brancas,
á dúl's cada any novell alé de vida,
á deixarlas de flo' y de fruit ben plenas.

Oh vésten seny! Mon cos al cor se dóna.
Amor jo cerco y éll amor me porta;
escalf ell puja á mas bessonas galtas;
per la dels ulls tan perillosa porta
l' Encis hi entra ab resplendent corona:
¡oh Encis que tot ab ilusions ho esmaltas!

Ja rich de joya faig alegre via,
del tot en brassos de ilusions aleno,
un altre cor mon jove cor ne busca
pera trenarhi lo que 'l meu destrena,
per pendre en éll com prén verda llambrusca
pél tronch del arbre qu' aprop d' ella 's cria.

Amor! amor! De via tan ardenta
cércam la fi; la bona sort apórtam;
l' instant aqueix que veig tant lluny, siga ara.
Si defallesch (que no 'u crech pas) confórtam!
Jove es mon cor, podria esperá' encara;
mès ¿pui 'm detura 'l foch que l' aturmenta?

Mes si no dech lograr goig en ma vida,
si sols lo amarch patir vers meu s' atansa,
páram lo cor, al seny llivertat dóna,
dels ulls, qu' aixuts guspiran d' esperansa,
òbram las fonts, y un raig de ta corona
donga á mon cos una mortal punyida.

FRANCESCH PELAY BRIZ.

BIBLIOGRAFÍA

SALABRUGAS.—*Poesías catalanas de Maria de Bell-lloch*.—Barcelona, estampa de la RENAXENSA, Montjuich del Bisbe, 3, baxos; 1874.—Un volúmen en 8.^u de 144 páginas.

Salabrugas ¿qué vol dir? No responen á esta pregunta En Labernia ab totas sas edicions, ni ab son gran *Gazophylacium catalano-latinum* lo vell La Cavallería, ni ab sas *Floras* (puig Salabrugas ja 's deixa veure que es nom de planta, com los *Brots d'achs*) En Costa, En Basaganya, En Texidor moderníssims. Es paraula *salabruga* que s'estila encara en tot l'alt Vallés per á denotar lo que en altrás bandás s'anomena *bruga*, *brossa*, *xipell*. Es la *Erica vulgaris* de Linneo, ó la *Calluna vulgaris* dels moderns botanistas; boniquíssima, com eix darrer nom ho indica, aixerida, humil y suau, d'ayrosas brancas, fulla menuda y exams de purpúreas flors, que freqüentada per las abellas actualment aromatisa nostras montanyas. Al fer passar esta paraula de la boca del poble á la página del llibre, Maria de Bell-lloch porta una pedra no menys preuable al inmens edifici filològich y etnològich que construeix avuy la Ciència. Indubitablement lo prenom *sala*, perdut en altrás comarcas que diuhen *bruga*, es l'arábich, *azala*, significatiu d'*ericácea*, que s'es conservat sencer en una especie, l'*azalea*, y també com prenom en lo *talabart* (*salabardá* de Berga), que val dir literariament *ericácea rosa*. No cal estranyar esta derivació; puig que del árabe certament aprenguérem mil y mil altres noms de plantas, de flors y de fruyts: *alcaravía*, *alcarxofa*, *alfals*, *alhenya*, *alicacabí*, *aljonolí*, *argelaga*, *arrós*, *asberginia*, *asberser*, *aufábrega*, *atzavara*, *bisnaga*, *galangal* ó *galanga*, *gavarrera*, *marduix*, *sajulida*, *sumach*, *jessamí*, *albacora* ó *bacora* (figa flor), *barcoch*, *garrofa*, *magrana*, *safrá*, *taronja*, etc. etc.

¡*Salabrugas!* ab semblant idea significá Virgili la primera part de sas poesías (1): «Non omnes arbusta juvant humilesque *myricae*.» Creyém que las de nostra poetisa no desdiuhen de tan bon modelo.

Lo llibre va prechit d'un prólech de Joan Sardá. Eix prólech no podia ser un *encomi* tractantse de tal autora, qual nom se recomana sobradament com á llaureat en públich y gloriós certámen desde la oda primera «A la Verge Maria.» En lo cel de la RENAXENSA catala-

(1) Égloga IV, 2.

na lo brillant talent de Maria de Bell-lloch n' es estel de primera magnitud; y lo prólech sobredit hi escau essent, com es, un juhí literari concis y sech.

Curiosíssim es lo punt de vista en que, guiat per un amich seu se col·locá En Sardá. Per á major exactitut ne transcriuré la sentència.

«Un amich meu fa de las obras poéticas una divisió que, si no exacta matemáticamente, en tésis general las abarca totas y senyala bastant aproximadament los distintos carácters de que solen venir revestidas. Poesías de cap diu á las unas, de cor á las otras y poesías de cap y cor á las compresas en lo ters dels seus grupos, podem dir, prototípics. Poesías de cap son per á ell aquellas poesías, ó mes ben dit, tiradas de versos, ben amidats, ben ajustats, musicalment armónichs mercés al escrupulós respecte guardat á las lleys de la retórica, que fan de vestidura á altra tirada de pensaments mes ó menos originals, mes ó menos poétichs, pero que acusan á primer cop d' ull una generació laboriosíssima, una reiterada destil·lació per l' alambí intelectual seguidament refrescat per la corrent del estudi y de la profunda consideració dels bons modelos. Poesía de cor es per á ell la que careixent, literariament considerada, de qualitats rellevants ó no oferintlas en abundó sobrada, se fa aixís y tot d' interessantíssima lectura porque, com se diu vulgarment, toca al cor, porque es sentida per son autor y en un moment d' inspiració composta y com á tal infiltrantse ab vigor, fa experimentar emocions de igual naturalesa y de no gayre menor intensitat que las que sentia aquell al escriurela. Dit está ja ab aixó quinas son las de cap y cor y quanta de rahó té ell al assegurar que si inseguint son sistema práctic, si prenent las cosas pèl prisma que ell las pren, s' examinessen ab conciencia totas las literaturas, pochs foran los poetas que com á mestres podrian presentar y d' ells encara mes pocas las poesías que en tant preminent categoría poguessen arrengrerarse.

Las poesías d' una dona, per terme general, se classifcan en la segona categoría; ó no son res, ó fundan llur mérit principal en la espontaneitat de sentiments que hi campeja, en la vivesa de las emocions que las han dictadas. La rahò n' es obvia: ¿hont pot la dona adquirir, dada la posició que en la organizació de la familia y de la societat ocupa, hont pot adquirir la educació literaria competent ni 'l cúmulo de coneixements indispensables per á que demá, sentintse cridada á la poesia per la veu de la inspiració que clame dintre d' ella poderosa, trove en sas facultats intelectuals lo desenrotllament necessari per aplicarlas á la mes acertada esteiorisació dels pensaments que aquell escalf engendra? Hont pot la dona aprendre aquesta manera de fer del poeta de cap, en virtud de la qual arriba en certs moments á aparentar un calor y una vida y una inspiració que no te arreles mes que en la superficie, aplicadament adobada ab l' estudi? Y si es aixís y si fins moltas que tal vegada reuneixen disposicions

privilegiadas per á la poesía no poden traduhirlas en obras escrites porque 'ls hi faltan los primers rudiments didáctichs indispensables y per tal rahó tenen mort lo caudal que dins d' ells atresoran y qual existencia fins potser desconeixen, ¿qué molt que al escriure poesías, al dar forma á llurs impressions, incorren literariament en defectes mes ó menos importants, mes ó menos tangibles y que 'l crítich que vaje á analizarlas fredament hi trove cosas á tildar, si en cambi y á despit d' aixó sent una veu irresistible que 'l força á ferne cas omis y li revela la presencia d' alguna que ell potser no sabia definir, pero que se l' atrau y fa seu ab imperatiu domini?

Heuse aquí compendiat lo que en mon entendre son las poesías catalanas de D.ª Maria de Bell-lloch á que serveixen de prólech las presents ratllas.»

Respectant l' opinió del Sr. Sardá, nosaltres no l' acceptám, sino es ab la reserva que mana lo gran legislador del Parnás llatí:

«Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
«Quaesitum est. Ego nec studium sine divite venâ,
«Nec rude quid prosit video ingenium; alterius sic
«Altera poscit opem res et conjurat amice.»

La teoria estética del Sr. Sardá mena massa lluny en nostre concepte. No creyém en tan forta ni en tan freqüent separació del art y del ingeni, del pensament y del sentiment, del fondo y de la forma, ó (com altres tal vegada dirian) del *classicisme* y *romanticisme*. L' art sensa l' ingeni es cos sens ánima, y viceversa; d' abdós resulta la bellesa poética, que com la plástica y la pictórica té sos graus, pero sempre es una. Virgili no es menos poeta quan á imitació de Teócrit y Hesíodo, canta las costums senzillas dels pastors y dels comparets, que quan descriu las flamas del cor de la infelís Dido ó las devoradoras d' aquella renombrada ciutat, reyna del Asia, quals runas acaba de descobrir Schliemann.

Las poesías de Maria de Bell-lloch son *líricas*; y com á tals judicarse deuen. Clar y catalá n' es l' idioma, ab la llibertat que s' prenian los poetas grechs d' utilizar las varias formas d' un dialecte predominant. Lo dialecte eólich distingeix las odas de Safo, com las de Maria de Bell-lloch lo del Vallés, porque en aquesta encontrada delitósísima passen la major part dels quadros que descriu, ó de las escenas que canta. Lo metro es pur, escullit y adaptat al tó, color y moviment de cada cansó. L' aurella, jutje superb, no s' fastigueja may de tan armoniosa y melodiosa veu: ja dolça com la d' una mare, al peu del bressol; ja ondejant majestuosísima, si així s' pot dir, com lo mantell del sol, ó l' fragor de la tempestat; ja enlayrada com la calandria; ja trista com lo sálzer plorós d' una tomba. Voleu llum y sublimitat en los assumptos que tracta? Vos agrada lo foch del entusiasme encés per la guspira del ideal diví? Llegiu, si us plau, son oda

al temple monumental de San Miquel de Barcelona, enderrocat no fa gayre temps ab sentiment de tothom ayment de las glorias de Catalunya y de las Bellas Arts:

«Oh temple, que guardavas
recorts de tanta gloria,
tú que eras la urna santa
d' antigues llibertats,
que ressonar sentires
devall ta volta rónega
la veu que Catalunya
contra l' d' Anjou va alsar!

Qui havia de pensarse
palau d' independència,
que dret te deixaria
l' hereu d' un tron' furtat
y un jorn esdevindria
en que fet runas foras
per 'quells que ab mes deliri
t' havian d' estimar!

Lo recort sant que feya
un segle y mitj que hi era
avuy las mans profanas
del tot l' han esborrat.
La llibertat que s' canta
com seny de nova vida
¿per qué comensa, oh poble,
per fer plorar las arts?

.....
Runeu avuy los temples
demá runeu las casas,
per tot lo que s' enlayre
passeuhi prompte 'l ras.
¡Aixís tindréu complerta
vostra igualtat volguda,
mes erms serán las pradas
carners nostras ciutats!

Análoga entonació presentan las duas odas, ó plegarias *á la Verge María*, y las baladas inspiradas pel geni de nostras tradicions populars, *L' ánima condemnada*, *lo Castell de Centellas*, *Los amors de la esclava*, *Lo gorch de las donzellas*, *Vall de Ros*, y en particular la que comensa:

«Al cim d' una aspra roca
»de Sant Miquel
»hi ha un convent de monjas
»de Sant Benet.»

Gustant aquestas trovas y pensant en l' autora, no una sola volta l' lector s' creurá transportat als temps y á las selvas en que florian del céltich y del Teutónich veneradas y obehidas la *verdaderas fadas*, com *Búndica* y com *Vel-leda*, que descrigueren Tácito y Dion Cassio.

En punt á las odas y madrigals, en que dols y suau, com la llum de la lluna ó l's colors del arch de Sant Martí, galaneja l' esprit ja sentimental, ja graciosíssim de María de Bell-lloch ¿qué direm que no haja ben apuntat en son prólech En Joan Sardá? No volem seguir en devant, de por de trepitjar la cristal-lina font ó de flayrar lo lliri, ans de que 'n disfrutin nostres lectors. Solament direm que poesías com *Blanqueta*, *La nit de Nadal*, *¿Hon ets?*, *Las set flors*, *La nina perduda*, *La nina del Flix*, en que s' maneja ab ma de mestre l' diálech, tenen llur contrast hermosíssim en *Las nits de Maig*, *Anyoransa*, *La flor blava*, *Lo comiat del rossinyol*, *Afany*, *Amor de tomba*, *Resignació*, etc., en que predomina l' sentiment, com las alas de l' imaginació descriptiva se gronxan, ó passen com un llamp en *Lloansas*, *Al single de Vall de Ros*, *A una roquerola*, *A las fadas de Vall de Ros*, *La festa major*, *Unas bodas*, *A una senyoreta molt colrada que 's planyia de viurer sola en lo camp*, *L' aplech de Puig-graciós*, *Los fadrins de montanya*, y finalment en la inimitable fantasía poética *La Caritat*, que comensa:

Dolsa son me n' ha agafada;
ab dolsa son m' adormia,
y l' bon ángel de ma guarda
ab sas alas me cubria.

Y acaba ab un pensament que no desdenyaria l' autor de «*La vida es sueño*.»

Res de lo que has desitjat
may donártela podria;
la ditxa es la *Caritat*;
lo demés es fantasía.»

FIDEL FITA.

NOVAS

En la inauguració de las funcions de la societat dramática *Lo Rector de Vallfogona*, instalada en lo teatre del Olimpo, s' ha estrenat una pessa catalana original de D. Ricardo Poch, titolada *Pot mes amor que diners*.

La *Revista histórico-latina* (núm. 6, primer d' Octubre) comensa á insertar la réplica que 'l Sr. Bofarull fa als articles de D. Joseph María Torres, publicats en lo *Boletín-Revista del Ateneo de Valencia*, en que aquest combat la opinió del Sr. Bofarull sobre haber sigut Barcelona la primera ciutat d' Espanya que adoptá l' imprenta, y sosté la primacia en favor de Valencia. Cridém l' atenció de nostres lectors sobre eixa discussió históric-literaria, que promet ser molt interessant y donar profitosos resultats pera dilucidar son objecte.

Llegim en los peródichs d' esta capital que s' ha proposat al Ajuntament la compra del retrato de cos enter del canceller en cap Miquel Grimosachs, pintat en 1690, que figurá en la Exposició retrospectiva celebrada fa alguns anys ahont fou admirat per tots los inteligents. No duptém que nostre ilustrat Municipi procurarà adquirirlo, ja per son valor com á obra d' art, ja perque colocat en las Casas Consistorials, será un digne recort del gloriós y celebrat govern popular de Barcelona.

A propósit de quadros, suposém que seguirá son curs l' execució del acort prés pel citat Municipi de colocar un nou retrato en la galeria de catalans il·lustres. En tot cas fora de desitjar que s' hi desplegués la possible activitat, puig sabut es lo perillosos que son los retars pera la realisació dels projectes.

Ab lo títol de *ALGO* ha publicat En Joaquim María Bartrina un aplech de poesías castellanas que per lo carácter especial que revestexen están destinadas á cridar en alt grau la atenció del públich. Aquesta obra va dedicada á en Joseph Roca y Roca.

Han vist la llum pública *Les cobles noues sobre la presa de Sanct Quintí y victoria del Princep y Rey de Espanya*, ab dos vilancets molt graciosos que, formant part del acreditat romancer dirigit per En Marian Aguiló, publica la acreditada

imprensa d'En Celestí Verdaguer y C.^a Recomaném aquesta rica colecció á tots los que vulguin estudiar nostra llengua y los primers passos de l'imprensa á Catalunya.

L'illustrat banyolí En Pere Alsius ha sigut nombrat per unanimitat soci corresponsal de la Academia de la Historia. Ha merescut tal distinció per lo trevall que ha vingut publicant en las columnas d'aquesta revista, *Breu ensaig històrich de la vila de Banyolas*. Felicitem de cor al Sr. Alsius per tal distinció.

La literatura catalana contarà d'avuy en avant ab un nou propagandista, en lo periódich setmanal LA RONDALLA. Hem vist alguns dels trevalls que han de publicarshi y per ells podem assegurar que cumplirà la redacció perfectament son programa de instruir deleytant y portar sempre en avant la combatuda nau de las lletras catalanas.

Per lo dia de Tots Sants estarà ja de venda en las principals llibrerías l'acreditat CALENDARICATALÀ, que desde tants anys y ab general aceptació dona á llum En Francesch Pelay Briz.

Nostres lectors disculparán l'atrás ab que ha sortit lo present número y 'l que hi pugui haver en lo vinent, comprometentnos d'allí endevant á repartirlos ab la puntualitat deguda. Las reformas que hem introduit en LA RENAXENSA, han sigut causa de que no pogués sortir en son dia.

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

La Redacció.	A nostres lectors.	1
Manel Milá y Fontanals..	Quatre mots sobre ortografia catalana.	3
Eduart María Vilarrasa.	Pensaments sujerits per la próxima festa dels morts.	9
Manel Angelon.	Lletras catalanas.. . . .	15
Joseph Puiggarí.	Dos flors lliterarias de l'edat mitxana.	21
Gayetà Vidal.	Al Sr. D. Francisco Maspons, parlantli del llibre los JOCHS DE LA INFANCIA.	26
Damás Calvet.	Sibila de Fortia (fragment).	29
Francesch Pelay Briz.	Del Llibre del cor meu (poesia inédita)	33
Fidel Fita.	Salabrugas (Bibliografía)..	34
Frederich Soler.	L'any Trenta Cinch (novela original).	

Estampa de La Renaxensa, Montjuich del Bisbe, núm. 3.